

Streuvels, Stijn (1971-1973), *Volledig werk IV. s.l., Orion.*

KERSTVERTELLINGEN (1911-1949)

Het kerstekind

Een vriendin van me noemt de openingszin een van de mooiste zinnen uit de literatuur en ze kent hem ook van buiten: “Al op een nacht lag de wereld witgesneeuwd”.

Hier en daar had het verhaal een beetje meer gebald verteld mogen worden, maar het is wel boeiend en origineel. In het begin denk je dat de arme moeder stervende is, maar dan blijkt dat ze in verwachting is van een kindje dat op kerstavond geboren zal worden. Haar doodarme kindjes vertellen op kerstavond aan Veva, dochter van de eigenares van een grote, rijke hoeve van wie de armen pachten, dat het kindje Jezus die avond in hun huis geboren zal worden. Dat wordt voor Veva een obsessie en uiteindelijk mag ze van haar mama met de dienst het kindje gaan bekijken. Dat is dan weer aanleiding tot een Dickensiaanse draai. De rijke dame voelt zich zo schuldig over de deels door haar krenterigheid veroorzaakte armoede dat ze een veelheid aan geschenken uitdeelt. Eind goed al goed.

Wat het vooral spannend maakt zijn de tochten van de kinderen door sneeuw en vrieskou. Telkens denk je dat ze zullen verdwalen en bevriezen, maar dat gebeurt niet. Knap is ook hoe kinderlijke fantasie en realiteit beschreven zijn. Bijvoorbeeld wanneer de kinderen een ster zien en ervan overtuigd zijn dat dat de ster van Bethlehem is die hen naar het kindje zal leiden (wat ook het geval is).

Ook hier introduceert Streuvels een paar personages die niet meer loskomen van dwanggedachten. In de eerste plaats Veva voor wie het een ware obsessie wordt om het kerstekind te zien. Maar ook haar moeder, vanaf het moment dat ze beseft dat de arme mensen door haar schuld arm zijn geworden.

Philip Vermoortel
04-2021

CITATEN

180: Zou 't Kindeke Jezus dan toch oprecht in dat arm huizeke komen? dat ging niet meer uit haar hoofd.

200: Het verwijt bleef haar alevenwel kwellen en hoe ze ook uitwendig verlaan [= in drukke bezigheden opgenomen] en druk deed, 't bedierf heel haar voorgenomen welgezindheid en 't plezier van de kerstavond waarop ze zozeer gesteld was – ze bleef denken aan dat verre kouterhuis en aan 't Kerstekind dat men er verwachtte.

Kerstwake

Spannend en bizar en luguber. Een buitengewoon ongewone reeks van gebeurtenissen die toch zeer geloofwaardig overkomt. Wanneer Streuvels mensen laat mijmeren over de vergankelijkheid van het leven en de zinloosheid van alle labeur, is hij op zijn sterkst. Zoals in 'Het leven en de dood in den ast'. Ook de droom van het jonge kind is zeer geslaagd. Compositorisch zit het verhaal knap in elkaar. Streuvels zegt nergens iets in de trant van “dit had de oude man allemaal gefantaseerd” of “het kind droomde dat” en toch begrijp je als lezer wie wat overkomt. Die twee oudjes, Belle-Roze en Domien, zijn schitterend getypeerd. Je weet op het einde niet meer of ze al dood zijn dan wel nog leven. Prima vertelling.

CITATEN

246: Bij Domien was het nog alleen de gehechtheid, het in stand houden van een ingewortelde gewoonte, het laatste middel om het overschot van zijn gezag als stamvader van een troep groot volk erkend te zien, zich het opperhoofd te weten van een talrijk gezin, waarover hij nog altijd bevel voert en zijn wil kan opdringen.

269: [...] alles in een jacht en een haast als bij een verhuizing, maar in stilte, zonder dat er een woord gesproken werd, alsof het spoken waren die bij nacht stommespel verrichten, met klokslag één, weer verdwijnen zullen en alles in de war en overende laten.

270: [...] het was de natuur van de oude mens die weer in opstand komt, met de aandrang tot verweer, om tegen te werken, op te springen en zijn bezit te verdedigen, om hulp wilde roepen.

Philip Vermoortel
12-2020